

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU
FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U BEOGRADU

Odlukom Nastavno-naučnog veća Filozofskog fakulteta, Univerziteta u Beogradu od 23. 02. 2017. godine, izabrani smo u komisiju za ocenu i odbranu doktorske disertacije „Ka dijaloškom perfekcionizmu: Politička filozofija Stenlija Kavela“ kandidata Rastislava Dinića. Na osnovu uvida u rad kandidata podnosimo sledeći referat:

REFERAT O ZAVRŠENOJ DOKTORSKOJ DISERTACIJI *KA DIJALOŠKOM
PERFEKCIONIZMU: POLITIČKA FILOZOFIJA STENLIJA KAVELA* KANDIDATA
RASTISLAVA DINIĆA

1. Osnovni podaci o kandidatu i disertaciji

Rastislav Dinić rođen je 05. 01. 1978. godine u Nišu, gde je završio gimnaziju „Bora Stanković“. Osnovne studije filozofije upisao je 2000. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu. Diplomirao je 09. 06. 2006, sa temom „Neki etički problemi *prigovora savesti* na vojnu službu“, kod mentora prof. dr Radomira Videnovića. Na osnovnim akademskim studijama ostvario je prosečnu ocenu 9,81. U školskoj godini 2006/2007. pohađao je Master program iz političkih nauka na Centralnoevropskom univerzitetu u Budimpešti, koji je završio sa prosekom 3.88/4.00. Master diplomu stekao je 2007. godine, radom na temu „The Old Lie:

Tamir and Macintyre on Nationalism and Dying for the State“. Upisao je doktorske studije filozofije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, školske godine 2012/2013. Položio je sve ispite na doktorskim studijama i ostvario maksimalnih 120 ESPB bodova. Radi kao asistent u nastavi na grupi za filozofiju, Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu, na predmetima Istorija etike, Sistematska etika, Savremena filozofija i Uvod u filozofiju.

Završena doktorska disertacija doktoranda Rastislava Dinića ima 192 strane i sastoji se od Uvoda, pet poglavlja i Zaključka. Na kraju se nalazi spisak korišćene literature. Osnovni tekst doktorske disertacije podeljen je na sledeći način: Uvod (str. 1-5), 1. Razgovori o pravdi: Mesto Kavelove teorije u kontekstu savremene političke filozofije (str. 6-49), 2. Dijaloški perfekcionizam i problem tuđih svesti (str. 50-84), 3. Scena podučavanja i priroda dijaloga (str. 85-108), 4. Dijaloški perfekcionizam, politički liberalizam i odnos prema nerazložnim doktrinama (str. 109-143), 5. Primeri dijaloškog perfekcionizma: Kavelova interpretacija filma (str. 144-183), Zaključak (str. 184-187). Svako od poglavlja podeljeno je na više manjih odeljaka. Spisak literature nalazi se na stranama 188-192.

2. Predmet i cilj disertacije

Osnovni predmet istraživanja kojim se Rastislav Dinić bavi u svojoj doktorskoj disertaciji jeste politička filozofija savremenog američkog filozofa Stenlija Kavela. Dinić predmetu istraživanja pristupa na krajnje originalan način smatrajući da se različita razmatranja ovog autora najbolje mogu sagledati iz perspektive koncepcije koju naziva dijaloški perfekcionizam. Treba istaći da sam Kavel ne koristi ove termine za karakterizaciju sopstvenog učenja već je to teorijsko rešenje koje autor doktorske disertacije predlaže. U radu se argumentovano obrazlaže zašto koncepcija dijaloškog perfekcionizma predstavlja jedno značajno novo stanovište u okviru savremene političke teorije. Takođe se pokazuje da ona pruža određene elemente koji u značajnoj meri nadopunjuju i koriguju dominantna gledišta u savremenoj političkoj misli, kakvo su Rolsova teorija pravde ili komunitarističko stanovište kakvo zastupa Mekintajer.

Cilj istraživanja jeste da se razmotri jedno novo stanovište u okviru političke filozofije koje bi bilo u stanju da izbegne neke značajne prigovore sa kojima se suočavaju dominantne teorije, kakva je Rolsova ili Mekintajerova, ali i da se ukaže na praktičan značaj ovakvog jednog stanovišta za funkcionisanje savremenih društava. Moglo bi se zato reći da se osnovni cilj sastoji u ispitivanju dometa jedne nove pozicije koja pored dijaloškog zasnivanja političke koncepcije pravde, ostavlja prostor za ukazivanje na različite oblike nepravde, kao i moguće načine za njihovo prevazilaženje. U tom smislu dijaloški perfekcionizam po autorovom mišljenju predstavlja značajnu dopunu koncepcija pravde kao pravičnosti i javnog uma koje imaju suštinski značaj za savremenu filozofiju politike.

3. Osnovne hipoteze

Osnova hipoteza koju doktorand Dinić brani u svome radu glasi da je Stenli Kavel ponudio jednu osobenu i originalnu filozofiju politike. Poseban izazov za odbranu ove teze predstavlja činjenica da nijedno Kavelovo delo nije direktno posvećeno političkoj filozofiji, kao i to što Kavel nije na sistemski i celovit način pristupio uobličavanju svoje političke teorije. Zbog toga se može dovesti u sumnju zamisao o bilo kakvoj jedinstvenoj političkoj filozofiji Stenlija Kavela. Autor je na uspešan način odbranio svoju osnovnu hipotezu ukazujući u tom pogledu na značaj ne samo Kavelovih eksplicitnih razmatranja vezanih za politiku, već i onih koja se na prvi pogled uopšte ne odnose na politička pitanja. Druga ne manje važna hipoteza koju Rastislav Dinić uspešno brani u svom radu jeste da se osobenost i originalnost političke filozofije Stenlija Kavela najbolje može razumeti uz pomoć koncepcije dijaloškog perfekcionizma. Dinić pokazuje da je Kavel ne samo zastupao političku teoriju čije je glavno obeležje dijaloški perfekcionizam, već je i na koherentan način branio u brojnim svojim delima.

4. Kratak opis sadržaja disertacije

U uvodnom delu rada (str. 1-5), doktorand Dinić jasno iznosi osnovne hipoteze koje će biti branjene u doktorskoj disertaciji, određuje osnovni predmet istraživanja i daje kratak pregled poglavlja.

U prvom poglavlju naslovljenom „Razgovori o pravdi: Mesto Kavelove teorije u kontekstu savremene političke filozofije“ (str. 6-49), Dinić nastoji da situira Kavelovo političko učenje s obzirom na dominantna gledišta poput liberalizma i komunitarizma. U najvećem delu poglavlja bavi se Kavelovom kritikom Rolsovog stanovišta, kako ranog koje se odnosi na razumevanje pravila, tako i kritikom Rolsove čuvene koncepcije pravde kao pravičnosti. Rastislav Dinić sledeći Kavela kao glavni problem u vezi sa Rolsovom pozicijom vidi njen kontraktualistički karakter koji ne dopušta bilo kakve dalje prigovore jednom kada se pristane na određene uslove saradnje. Dinić ističe da Kavelov dijaloški perfekcionizam, za razliku od toga, ostavlja otvorenu mogućnost da oni koji su ugroženi određenim institucionalnim aranžmanima iznesu stav o svom podređenom položaju i time doprinesu njegovoj promeni.

U drugom poglavlju koje je naslovljeno „Dijaloški perfekcionizam i problem tuđih svesti“ (str. 50-84), posebno se razmatra Kavelovo shvatanje perfekcionizma. Doktorand ističe da je izvore za sopstveno perfekcionističko stanovište Kavel našao u Emersonovoj filozofiji. Naime, Emerson ukazuje na jedan permanentni proces usavršavanja koji podrazumeva da ljudi mogu sebi odabrati predstavnike ili egzemplare koji ih mogu dovesti do njihovog dostižnog mada još nedostignutog sopstva, ali i sami zauzeti takvu ulogu. Posebno se ističe demokratski karakter perfekcionizma u tom pogledu jer bilo ko može biti predstavnik ili egzemplar za bilo koga drugog. U poglavlju se dalje argumentuje da je bitno obeležje Kavelovog perfekcionizma njegov dijaloški karakter. Dijaloški perfekcionizam sugerise da je za saznanje o mentalnim stanjima drugih ljudi od odlučujuće važnosti da se ona mogu javno iskazati. Značaj dijaloškog perfekcionizma ogleda se u tome što put za prevazilaženje patnje predstavlja mogućnost da se ona javno iskaže, a onemogućavanje tako nečeg vodi ne samo nepravdi već može dovesti i do nepriznavanja ljudskosti.

S obzirom da je prethodno poglavlje u velikoj meri bilo posvećeno Kavelovom viđenju perfekcionizma, u trećem poglavlju naslovljenom „Scena podučavanja i priroda dijaloga“ (str. 85-108), osnovni predmet razmatranja je Kavelovo viđenje značaja dijaloga. Dinić se u tom pogledu bavi Kavelovim tumačenjem Vitgenštajna, ali i kritikom Kripkeove interpretacije. Posebna pažnja posvećuje se onome što Kripke naziva „skeptičkim paradoksom“, koji po njemu predstavlja centralni problem u vezi sa sleđenjem pravila u Vitgenštajnovim *Filozofskim istraživanjima*. Objašnjava se i kritikuje Kripkeova interpretacija da Vitgenštajn za ovaj skeptički paradoks nudi rešenje po kome je za suđenje o ispravnosti sleđenja pravila nužno referiranje na zajednicu. Dinić sledeći Kavela, takođe ukazuje da ovakvo gledište može imati političke implikacije koje vode isključivanju divergentnih članova društva. Za razliku od toga dijaloški perfekcionizam ukazuje na načine kako se prilikom slučajeva divergentnosti u pogledu sleđenja pravila može ostaviti prostor za nastavak dijaloga i promenu društvenih pravila koja su nepravedna.

U četvrtom poglavlju pod naslovom „Dijaloški perfekcionizam, politički liberalizam i odnos prema nerazložnim doktrinama“ (str. 109-143), razmatra se odnos između Rolsovog određenja političkog liberalizma i dijaloškog perfekcionizma. Dinić ukazuje da glavni problem u Rolsovom kasnijem stanovištu leži u zamisli o suzbijanju nerazložnih doktrina. Naime, uzimajući u obzir neke empirijske primere, autor argumentuje da suzbijanje nerazložnih doktrina može voditi njihovoj daljoj ekstremizaciji što predstavlja problem za koncepciju političkog liberalizma. Zbog toga Dinić zastupa stanovište da dijaloški perfekcionizam predstavlja značajnu dopunu Rolsovog viđenja javnog uma jer dopušta da se čuju glasovi i onih koji zastupaju nerazložne doktrine i omogućava da se kroz dijalog sa drugim ljudima njihova stanovišta eventualno promene.

U petom poglavlju, koje ima naslov „Primeri dijaloškog perfekcionizma: Kavelova interpretacija filma“ (str. 144-183), Rastislav Dinić nastoji da na primerima iz filmske umetnosti potkrepi svoju tezu o značaju koncepcije dijaloškog perfekcionizma za Kavelovu političku filozofiju. Dobro je poznato da se sam Stenli Kavel bavio teorijom filma, tako da ne čudi što glavni primeri dolaze upravo iz ove oblasti. Posebno se ukazuje na Kavelovu interpretaciju pojedinih filmova, pa čak i žanrova poput komedije „ponovnog venčanja“, u kojima se na jasan

način može uvideti priroda dijaloškog perfekcionizma. U Zaključku (str. 184-187) se sumiraju rezultati prethodnog istraživanja.

5. Ostvareni rezultati i naučni doprinos disertacije

Komisija konstatuje da je istraživanje Rastislava Dinića potvrdilo osnovne hipoteze od kojih se polazilo u radu. Dinić je na veoma uspešan i argumentovan način pokazao da Stenli Kavel ima osobeno stanovište koje ima svoje značajno mesto u okviru savremene političke filozofije, te da je glavno obeležje tog stanovišta koncepcija dijaloškog perfekcionizma. Posebno vredan naučni doprinos ogleđa se u tome da u našoj sredini ne postoje radovi posvećeni ovom značajnom savremenom filozofu, a pogotovo ne njegovoj političkoj filozofiji. Ne manji naučni doprinos predstavlja to što je sama ideja da se Kavelovo političko stanovište odredi kao dijaloški perfekcionizam originalna zamisao kandidata Dinića, a što može biti relevantno za dalja razmatranja jedne nove perspektive u savremenoj političkoj filozofiji, pa čak i za uključivanje u diskusije povodom Kavelove političke filozofije na međunarodnom planu.

6. Zaključak

Uzimajući u obzir sve što je prethodno rečeno, smatramo da je doktorska disertacija Rastislava Dinića „Ka dijaloškom perfekcionizmu: Politička filozofija Stenlija Kavela“, jedno originalno i samostalno naučno delo, te da je u svemu urađena u skladu sa odobrenom prijavom. Zbog svega toga sa zadovoljstvom predlažemo da se prihvati naša pozitivna ocena ove doktorske disertacije kako bi se stekli uslovi za njenu usmenu odbranu.

Beograd, 24. 02. 2017.

Članovi komisije:

Prof. dr Milorad Stupar

Doc. dr Aleksandar Dobrijević

Prof. dr Ivan Mladenović, mentor